

...si prin fabrici bate vantu\'

65 de intreprinderi industriale, dintre care 47 de interes republican si 13 cooperatiste, functionau in 1980 in judetul Sibiu, ceea ce face ca al nostru judet sa se fi situat pe locul 7 in economia nationala, desi era abia pe locul 21 la capitolul numar de locuitori. intreprinderea de Piese Auto, Independenta si Balanta din Sibiu, Mecanica din Marsa, Automecanica si Emailul Rosu din Medias, Firul Rosu din Talmaciu, Textila si Matasea Rosie din [Cisnadie](#) erau mandria judetului si erau numele de care faima industrială a Sibiului se lega. Peste 196.000 de oameni aveau un loc de munca in intreprinderile raspandite in judet, iar Sibiul exporta de toate, de la piese de masini la ciorapi. in 1974, de pilda, 50% din exportul sibian se datora industriei constructoare de masini si piese. Ei bine, industria constructoare de masini pare sa fie pe locul I si acum: la capitolul caderea fostilor colosi industriali. Miile de muncitori care intrau zilnic pe poarta Independentei sau autobasculantele de 100 de tone de la Marsa sunt acum doar o amintire ascunsa in spatele geamurilor sparte ale fostelor hale industriale, in spatele lacatelor de pe usi sau in fundatiile ce au supravietuit dupa ce halele au fost daramate. Cum arata cladirile marii industrii de altadata a municipiului Sibiu vedem astazi, intr-un tur de forta prin oras.

Demolare e cuvantul de ordine

Start: strada Fabricii. Finish: raul Cibin. Obiective: arhitectura industrială sau, altfel spus, cladirile si halele in care a prins viata industria Sibiului in secolul trecut. Primul obiectiv de pe lista are si o bila alba: fabrica de bere e in picioare si se tine bine. Lucrurile se schimba odata ce cauti intreprinderea Mecanica. Decaderea arhitecturala se vede in toata "maretia" ei de pe Podul Garii. Din ce a fost, putin a ramas: un corp de cladire a supravietuit solitar si s-a transformat in sediu pentru o firma mai mica. Dar cine are ochi vede, chiar si prin stratul de zapada, ca goliciunea de acum a campului a fost odinioara acoperita cu hale. Hale mari. O spun fundatiile ce nu au fost demolate, o spun caramizile ce te lasa sa intelegi ca din solitara cladire a fost rupta o buna bucata.

intreprinderea de Unelte si Piese de Schimb. Exista. Cu geamuri sparte si mormane de maculatura depozitate in birourile de altadata. Prin ochiurile sparte ale geamurilor suiera vantul ce a luat demult locul huruitului de masini. Pe langa hale, zapada are un concurent serios: mormanele de deseuri. Atat a mai ramas din vremurile de glorie ale anului 1971, cand intreprinderea se lauda cu o productie de 61 de ori mai mare decat in 1955 si cu exporturi in Spania, Italia, Ungaria, Polonia, Iran, Bulgaria, Turcia etc.

Si fosta Balanta, actualmente tot Balanta si-a restrans activitatea pe spatii mai mici. Aici, avem parte de cea mai mare reutilizare a spatiilor. La Balanta s-a facut hotel, la Balanta se joaca teatru, la Balanta exista hale goale, iar prin gaurile taiate in gardul de fier zaresti maracinii ce se apleaca sub greutatea zapezii si usile grele ale unor hale ce nu se mai deschid.

Un sapun admirabil. Asa o fi fost si sapunul fabricat de sibieni la Steaua. Sau cel putin cam asa sunau reclamele din vremea cand bucatile de sapun Steaua erau la mare cautare. Astazi, in cladirea fabricii de altadata, trecutul si prezentul se ingemaneaza printre termopane si ochiuri ce si-au pierdut demult sticla. E lesne de vazut unde activitatea a supravietuit Revolutiei si unde s-a asternut tacerea. La Balanta, lucrurile stau cam la fel si privind cladirile fostei intreprinderi ai impresia ca ai de-a face cu un urias cameleon: birourile de altadata sunt acum hotel, halele sunt spatii de joc sau se multumesc si ele sa primeasca vizita vantului printre geamuri sparte.

Si sa trecem din nou liniile ferate si sa ne indreptam spre Cibin. Primele care ne tin de urat sunt vechile hale industriale de pe strada Teclu. Victoria e numele lor, dar de victoria poti vorbi doar daca inchizi ochii ca sa nu vezi multimea de geamuri sparte. in rest, halele sunt toate in picioare, dar picior de muncitor nu vad prea des.

Din moara se face hotel si din hale... muzeu

Roata morii se invarteste tac, tac si hotelul construieste tac, tac, tac. Dupa acest refren modificat pare sa fi fost condusa existenta fostei mori Cibin. S-a dus moara, dar a ramas ceva in urma: cladirea a primit o alta destinatie si e acum hotel.

De la fosta moara se ajunge repede pana la Independenta. Dar aici, trebuie sa zabovesti mai mult: in primul rand pentru ca drept in fata ta se gaseste Liceul Independenta, adica fosta fabrica de pantofi Herma, iar in dreapta doua cladiri late si inalte taie aerul: Independenta sta scris pe una dintre ele. Pentru a creste viitorii muncitori ai acestei intreprinderi s-a infiintat un liceu, pentru a asigura sanatatea muncitorilor s-au infiintat echipe sportive, pentru a dezvolta activitatea intreprinderii s-au construit noi hale. Independenta a fost fondata in 1858, iar in 1980 oficialii raportau o productie de 60 ori mai mare decat in 1950. Astazi, mandria Sibiului industrial de altadata se lasa cuprinsa de tacere, mai ales la halele ce strajuiesc malul Cibinului. Acolo sunt vechile hale Rieger, acolo se inalta intr-o semetie trufasa, dar moarta, vechile cosuri de la sectia pentru Tratamente Termice. Vizavi, dincolo de podul peste Cibin, cazangeria isi traieste ultimele clipe. Deja s-a muscat greu din zidurile halelor, deja nu a mai ramas nimic din ferestre.

Si pentru ca tot am ajuns la Cibin, sa nu trecem de Libertatea. O micuta fabricuta de postav. Asta a fost Libertatea la inceputurile ei, adica in 1850, iar de atunci fabrica a tot crescut si in anii '80 exporta tesaturi in Austria, Belgia, Danemarca, Franta, Italia, URSS, dar si in Kenya, Libia, Somalia, in Irak, Liban si Canada. Alte vremuri de care acum mai amintesc doar firma asezata pe cladire si gazeta de perete Textilistul care se zareste in curtea interioara a fabricii de altadata.

***

Ca sa faca drumul de la gazeta de perete cu fruntasii fiecarei sectii la cladiri in ruine, fabricilor si uzinelor Sibiului nu le-au fost necesari nici douazeci de ani. Dincolo de discutii despre conditiile de munca din intreprinderi, de planul ce trebuia intai realizat si apoi "umflat", multe dintre aceste vestigii ale arhitecturii industriale merita sa fie pastrate, chiar daca functiunea lor nu va mai fi aceeasi. Acum, halele Rieger sunt considerate a fi bunuri de patrimoniu national; peste o suta sau 150 de ani si alte cladiri industriale pot avea aceeasi importanta pentru copiii si nepotii nostri. Sau pentru turistii pe care incercam sa ii atragem. Cu zgarie-nori nu ii putem momi, i-au construit demult si bine americanii, nu-i putem momi nici cu constructii futuriste pentru ca nu exista, asa ca ar fi mai bine sa privim la ce avem in ograda. In editiile viitoare ale Tribunei vom reveni detaliat cu istoria si activitatea fabricilor importante din Sibiu.

Pentru muncitorii Sibiului s-au construit cartiere intregi. Asa a aparut Vasile Aaron, asa au aparut cartierele Hipodrom, iar muncitorii au fost nu doar oameni veniti din satele din imprejurimi, ci si tineri adusi din Oltenia si Moldova. Un loc de dormit intr-o garsoniera de nefamilisti sau un mic apartament pentru o familie, un loc de munca sigur cu un salariu sigur - cele doua elemente au transformat Sibiul intr-un magnet pentru muncitorii din alte regiuni, iar efectele au fost clare: din 1930 pana in 1980, populatia judetului a crescut cu aproape 50 %: de la 306.984 locuitori la 495.530, iar in acelasi an 1980 - jumatate din populatie lucra in industrie. In municipiul Sibiu, cresterea numarului de locuitori a fost si mai accentuata, asa ca intr-o jumatate de secol, populatia a sporit de la 67.553 persoane la 161.049 persoane.

Cuvinte cheie: [cisnadie](#) [medias](#) [talmaciu](#) [alma buia](#) [municipiul sibiu](#) [ungaria](#) [austria](#) [vasile aaron](#) [franta](#) [bulgaria](#) [teatru](#) [podul garii](#) [sanatate](#) [raul cibin](#) [carti sibiul](#) [cibin](#) [hotel](#) [polonia](#) [piese de schimb](#) [spania](#) [turcia](#) [italia](#) [marsa](#) [pantofi](#) [hipodrom](#) [arhitectura](#) [belgia](#) [moldova](#) [garsoniera](#) [usile](#) [canada](#) [oltenia](#) [sport](#) [ferestre](#) [termopan](#) [tratamente](#) [muzeu](#) [steaua](#) [revolutie](#) [judetul sibiu](#) [termopane](#) [firma](#) [piese auto](#) [zapada](#) [pre](#) [obiective](#) [malul cibin](#) [industrial](#) [liceul independenta](#)